

Kaupunginhallitus

§ 330

18.09.2023

Lausunnon antaminen / Lausuntopyyntö kunnille Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategialuonnoksesta

398/00.04.01/2023

Kaupunginhallitus 18.09.2023 § 330

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettu laki 11 § edellyttää hyvinvointialuetta laatimaan taloutensa ja toimintansa suunnittelua ja johtamista varten hyvinvointialueen palvelustrategian. Palvelustrategiassa hyvinvointialueen tulee päättää järjestämisvastuulleen kuuluvan sosiaali- ja terveydenhuollon pitkän aikavälin tavoitteet. Lisäksi hyvinvointialue asettaa palvelustrategiassa tavoitteet sille, miten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut toteutetaan ottaen huomioon hyvinvointialueen asukkaiden tarpeet, paikalliset olosuhteet, palvelujen saatavuus ja saavutettavuus sekä kustannusvaikuttavuus. Palvelustrategian valmistelussa huomioidaan lainsäädännön mukaisesti hyvinvointialuestrategia, sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet, hyvinvointialueen asukkaiden tarpeet, paikalliset olosuhteet, palvelujen saatavuus ja saavutettavuus sekä kustannusvaikuttavuus. Aluehallitus on käynnistänyt palvelustrategian valmistelun 30.1.2023 § 6. Tavoiteaikatauluna on, että aluevaltuusto hyväksyy palvelustrategian kokouksessaan 24.10.2023.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue on pyytänyt alueen kunnilta lausuntoja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategialuonnoksesta 18.9.2023 klo 16.15 mennessä. Koska lausunto *haluttiin tuoda tietoon* Lohjan kaupunginhallitukselle ennen sen palauttamista, on Lohjan kaupunki saanut luvan palauttaa lausunnon hyvinvointialueelle 19.9.2023 klo 10.00 mennessä. Lausunto annetaan vastaamalla hyvinvointialueen toimittamaan wepropol-kyselyyn.

Lausunto on pyydetty antamaan seuraavien osa-alueiden osalta:

- Strateginen yhteentoimivuus
- Yhteistyö yleisesti
- Yhteistyön eri osa-alueet tarkemmin
- Läpileikkaavat näkökulmat ja tavoitteet
- Muut kysymykset ja kommentit

Lisätiedot

erityisasiantuntija Johanna Repola, johanna.repola@lohja.fi

Liite 1

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategialuonnos

Liite 2

Lohjan kaupungin lausunto hyvinvointialueen palvelustrategiasta

Esittelijä

Kaupunginjohtaja Perämäki Pasi

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää

1) antaa liitteen 2 mukaisen lausunnon Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle hyvinvointialueen palvelustrategialuonnoksesta; sekä

2) tarkistaa pöytäkirjan tämän pykälän osalta kokouksessa.

Kaupunginhallitus

§ 330

18.09.2023

Käsittely

Esteellisyys

Kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Joonas Räsänen ja kaupunginvaltuuston 2. varapuheenjohtaja Matti Pajuoja ilmoittivat olevansa esteellisiä asian käsittelyssä, koska he ovat Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen aluehallituksen jäseniä; (yhteisöjäävi, hallintolaki 28.1 § kohta 5). Räsänen ja Pajuoja poistuivat kokouksesta tämän asian käsittelyn alkaessa klo 19.26.

Esittelijän muutettu päätösesitys

Kaupunginhallitus päättää

1) antaa kaupunginhallituksen kokouksessa esitetyn liitteen 2 mukaisen lausunnon Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle hyvinvointialueen palvelustrategialuonnoksesta; sekä

2) tarkistaa pöytäkirjan tämän pykälän osalta kokouksessa.

Päätös

Kaupunginhallitus päätti

1) antaa kaupunginhallituksen kokouksessa esitetyn liitteen 2 mukaisen lausunnon Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle hyvinvointialueen palvelustrategialuonnoksesta; sekä

2) tarkistaa pöytäkirjan tämän pykälän osalta kokouksessa.

Täytäntöönpano

Lausunto annetaan vastaamalla hyvinvointialueen toimittamaan wepropol-kyselyyn, lisäksi ote ja lausunto kirjaamo@luvn.fi

Kaupunginhallitus piti tauon tämän asian käsittelyn aikana klo 19.28-19.35.

Otteen oikeaksi todistaa Lohjalla 19.9.2023

Hannele Turunen
hallintoasiantuntija

*** Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti ***

Selvitys päätöksen antamisesta tiedoksi Länsi-Uudenmaan Hyvinvointialueelle

Lähetetty sähköpostilla 19.9.2023

Hannele Turunen, tiedoksiantaja

Kaupungin­hallitus

§ 330

18.09.2023

Muutoksen­hakuohje koskee pykälää: § 330

Muutoksen­hakukiello

Päätökseen, joka koskee vain asian valmistelua tai täytäntöönpanoa, ei saa kuntalain (410/2015) 136 §:n mukaan hakea muutosta.

Kysely Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategiasta

Tässä kyselyssä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue pyytää lausuntoja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategialuonnoksesta. Lausunto pyydetään antamaan seuraavien osa-alueiden osalta:

Strateginen yhteentoimivuus
Yhteistyö yleisesti
Yhteistyön eri osa-alueet tarkemmin
Läpileikkaavat näkökulmat ja tavoitteet
Muut kysymykset ja kommentit

Kunta: Lohja

Lausunnon antajan nimi: Lohjan kaupunginhallitus 18.9.2023 § 330

Mikäli lausunnon on antanut toimielin, merkitään toimielimen kokouspäivämäärä ja pykälä.

Yhteyshenkilön nimi: Johanna Repola

Yhteyshenkilön sähköpostiosoite: johanna.repola@lohja.fi

1. Strateginen yhteentoimivuus: Miten arvioitte Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategialuonnoksen ja kunnan strategian ja tavoitteiden yhteentoimivuutta?

Lohjan kaupunkistrategian ja Länsi-Uudenmaan palvelustrategialuonnoksen tavoitteet ovat yhdensuuntaisia, eikä niissä ole mitään merkittäviä ristiriitoja. Asukas- / asiakaslähtöisyys ja osallisuus ovat yhteisiä tavoitteitamme, samoin uudistuminen ja nykyisten tekemisten tapojen haastaminen. Vastuullisuus ja yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen sekä digitaalisen asioinnin kehittäminen löytyvät myös yhteisistä arvoista ja tavoitteista. Toivomme jatkossa, että lausunnon olevaa palvelustrategialuonnosta tehdään yhteistyössä kuntien kanssa. Strategista yhteistyötä voidaan lisätä mm. viestinnän osalta.

2. Yhteistyö yleisesti: Miten onnistuneesti palvelustrategialuonnos ottaa huomioon hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyön alueet ja rakenteet?

Hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyön alueita ja rakenteita on kuvattu palvelustrategialuonnoksessa erittäin niukasti. Yhteistyön muodot ja niitä tukevat rakenteet olisi hyvä kirjata selvemmin palvelustrategiaan. Palvelustrategiassa on kuvattu asukkaiden, henkilöstön, luottamushenkilöiden ja keskeisimpien kumppaneiden osallistaminen palvelustrategian laadintaan. Tällä hetkellä kuntien rooli strategisena kehittäjänä tai yhteistyökumppanina kaipaisi vahvistusta. Jatkossa olisi hyvä liittää myös Länsi-Uudenmaan kuntia yhteiseen kehittämiseen.

Kuntien luodut ja toimivat rakenteet on hyvä huomioida palvelustrategian jatkotyöstämisessä. Riskinä on, että yhdenmukaistamisen myötä ei tunnisteta kunnissa jo olevia tehokkaita ja asiakaslähtöisiä palvelukokonaisuuksia, esimerkiksi mm.

Nuorisokeskustoiminnan perheneuvolapalveluiden vähentyminen. Palvelustrategian jatkotyöstämisessä on myös huomioitava se, että hyvinvointialueella on alueellisia eroja ja näin ollen myös erilaisia palvelutarpeita. Näemme, että mahdollisen yhdenmukaistamisen riskinä on myös se, että toimiviksi havaittuja käytänteitä "tasoitellaan" tai pahimmassa tapauksessa niistä luovutaan.

Palveluiden järjestämisen periaatteet (kustannustehokkuus, luovuus, anna asiakkaan valita, vahvasta perustasoa, digitalisoi, anna vastuuta) suuntaa kohti oikeita palveluja oikeaan aikaan. Toimintamalli on hyvä ja tällä varmistetaan vähentyvien resurssien oikea kohdentaminen.

Lohjalla yhteistyötä on rakennettu mm. Lapset SIB-ohjelman rakenteissa, nepsyoireisten lasten ja nuorten tukemiseen monitoimijaisessa yhteistyössä sekä nuorisokeskustoiminnassa. Näiden yhteisten rakenteiden jatkumisen turvaaminen tulisi nähdä koko alueelle hyödyllistä yhteistä vaikuttavuusdataa tuottavana. Kuten strategialuonnoksessa hyvinvointialueen palvelujen osalta todetaan, perustason palvelujen vahvistaminen tuottaa pitkällä aikajänteellä kustannussäästöjä.

3. Yhteistyöalueet tarkemmin: Miten arvioitte palvelustrategialuonnoksen sisällön kattavuutta ja tavoitteiden tarkoituksenmukaisuutta hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyön näkökulmasta seuraavien yhteistyöalueiden osalta:

3A. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen?

Palvelustrategialuonnoksessa mainitaan palvelujen painopisteen siirtäminen varhaisemman tuen ja ennalta ehkäisevien palvelujen suuntaan. Tämä sisältänee myös lakisääteisesti sekä hyvinvointialueille että kunnille kuuluvan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävät. Toisaalla luonnoksessa mainitaan, että hyvinvointialue jatkaa hyvää yhteistyötä kuntien kanssa hyvinvointia edistävien palvelujen tarjoamisessa. Yhteistyön sisältöä tai rakenteita ei kuitenkaan tarkemmin kuvata. Nämä rakenteet ja toimintamallit tulee suunnitella pikaisesti ja kirjata konkreettisesti palvelustrategiaan. Jotta vahvasti yhdyspintatyötä vaativaa yhteistä Hyte-toimintaa olisi mahdollista toteuttaa laadukkaasti, olisi sen tavoitteiden ja rakenteiden auki kirjoittaminen erittäin tärkeää. Tärkeää olisi myös kuvata yhteistyörakenteet alueen ja kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palveluita täydentävien kolmannen sektorin ja yms. järjestöjen osalta. Lisäksi olisi hyvä kuvata, miten järjestöjen toimintaedellytyksiä tullaan hyvinvointialueen toimesta tukemaan.

Digitaalisten palvelujen kehittäminen nousee palvelustrategiassa suureen rooliin. Jotta digipalvelujen hyödyntäminen olisi mahdollisimman monen saavutettavissa, toivomme panostusta myös digitaitojen kehittämisessä yhteistyössä hyvinvointialueen ja kuntien kanssa. Lohja on kaupunkina mielellään mukana digipalvelujen pilotoinnissa sekä liikkuvien palveluiden (esim. liikkuva sairaanhoito-/lääkäripalvelu, kotisairaala, liikkuvampi ja monipuolisempi hammashuolto jne.) kehittämisessä.

Palvelujen kehittämisessä tulisi huomioida, että keskeisimmät digipalvelut olisivat tarjolla usealla kielellä ja ne toimisivat myös mobiilialustalla.

Digitaalisten palvelujen hyödyntäminen tai yhteiskäyttö kunnan hyte-toiminnan näkökulmasta (esim. sosiaalinen hyvinvointi, yksinäisyyden vähentäminen) olisi hyödyllistä. Esimerkiksi ikääntyneiden kotona asumisen tuen palveluiden toteuttamisessa ensisijaisesti etäpalveluina tulisi huomioida myös sosiaalisen kanssakäymisen tarve.

Näemme lisäksi, että digitaalisten palveluiden kehittämisen rinnalla on tärkeää säilyttää myös fyysiset lähipalvelut alueellisesti kattavana. Lohjan kaupunki on maantieteellisesti laaja alue ja lähipalvelut ovat tärkeitä monille asiakasryhmille.

Ikääntyneiden palveluissa tavoitteeksi esitettiin yli 75-vuotiaiden omaishoittoon ohjautumisen määrän kasvattamista nykyisestäään. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta olisi tärkeää huomioida myös lisääntyvien omaishoitajien tuen tarpeen kasvu.

Lohjan toteaa myös, että palvelustrategiassa on oikeasti nostettu esille ikääntyneiden asumistarpeet ja ratkaisu. Strategiassa on hyvin todettu, että oman tuotannon vahvistaminen voi paikoin mahdollistaa vahvemman neuvotteluaseman palvelujen järjestämistä. Lohja osalta ikääntyneille suunniteltu Pentinkulman palvelutalon toteutusratkaisut ovat valmiina ja nopeastikin eteenpäin vietävissä. Asian edistäminen vaatii tehokasta yhteistoimintaa ja keskustelua suuntaviivoista.

Yksittäisten suunnitelmien ja strategioiden tasolla mm. Lohjan hyvinvointisuunnitelmat ja Lohjan lasten ja nuorten ehkäisevän päihdetyön strategia pohjautuvat vahvasti kunnan ja hyvinvointialueen palveluiden yhdyspinnoilla tehtävään yhteistyöhön. Tulevaisuudessa olisi varmistettava strategian tavoitteiden mitattavuus avoimella tiedonkululla ja verkostoyhteistyöllä.

3B. Sivistystoimi?

Palvelustrategialuonnoksessa on kuvattu sivistystoimen ja hyvinvointialueen yhteistyöalueita, mutta yhteistyön tavat ja tavoitteet tulee kuvata tarkemmin. Palvelupolkujen kuvaaminen ja asiakasohjauksen periaatteet ovat keskeisiä yhteistä valmistelua vaativia asioita, siinä lapsia, nuoria ja huoltajia kohtaavilla tahoilla on varhaiskasvatuksessa ja kouluissa iso rooli. Palveluiden suunnittelun ja vaikuttavuuden arvioinnissa tulisi saada lapset, nuoret ja perheet osallisiksi. Toivoimme jatkossa yhä tiiviimpää yhteistyötä sivistystoimen ja hyvinvointialueen välillä.

Yksilöllisen opiskeluhuollon laadukas toiminta tulee turvata koko alueella. Opiskeluhuollon toiminnan tulee olla lakisääteisten mitoitusten mukainen. Opiskeluhuollon mitoitusten laadinnassa tulee huomioida myös jatkossa paikalliset ominaispiirteet ja mm. oppilaitosten etäisyydet. Psykologi- ja kuraattoripalvelut varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa tulisi saattaa lain edellyttämälle tasolle. Palvelut tulisi suunnitella asiakkaan näkökulmasta yhdenvertaiseksi jatkumoksi. Kokonaisuudessaan painopistettä tulee kääntää vahvemmin yhteisöllisen opiskeluhuollon suuntaan, vähentämättä resurssia yksilötyöstä.

3C. Työllisyys?

Palvelustrategiassa on aikuisten sosiaalipalveluiden yhteydessä tunnistettu hyvinvointialueen rooli työllisyydenhoidossa, strategiaan on nimetty hyvinvointialueen tunnistamat keskeiset yhteistyökumppanit. Toiminnan tavoitteeksi on nostettu työnjaon selkeys ja yhteistyörakenteiden luominen. Strategiassa on myös huomioitu tulevat työllisyysalueet, jotka tulevat TE24-uudistuksen myötä olemaan hyvinvointialueiden keskeinen yhteistyökumppani.

Strategian kirjaukset selkeästä työnjaosta ja yhteistyörakentamisesta ovat sinänsä hyviä, mutta koska strategiassa ei konkretisoida sisältöä enempää, jää strategia työllisyyden näkökulmasta varsin yleiselle tasolle. Hyvinvointialueella on työllisyydenhoidon rajapintojensa kautta merkittävä rooli ja mahdollisuus vaikuttaa alueensa työllisyytilanteeseen. Tämän toiminnan kuvaaminen olisi tärkeää myös kunnan näkökulmasta.

Tiivistetysti palvelustrategia vaikuttaa työllisyyden edistämisen näkökulmasta oikeansuuntaiselta, mutta suunnitelmaa sekä sen onnistumista voisi konkretisoida. Työllisyyden osalta myös lakisääteiset yhteistyöpinnat (etenkin TYP) voisi nostaa selkeämmin toiminnan tavoitteiksi.

3D. Maahanmuutto ja kotoutuminen?

Palvelustrategiassa kuvataan muutosta monikielisen ja –kulttuurisen väestön osalta. Strategiassa on myös tuotu esiin, että monikielinen ja –kulttuurinen väestö on sisäisesti moninaista: maahantulon syyllä sekä kieliryhmällä voi olla vaikutusta siihen, kuinka hyvin palvelut tunnetaan, kuinka herkästi niihin hakeudutaan ja mitä kynnyksiä palveluihin hakeutuessa kohdataan.

Asiakastavoitteita koskevassa kohdassa on asetettu hyvä tavoite: palveluiden yli- ja alikäyttöä tunnistetaan, ja palvelut pyritään kohdentamaan oikein. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön osaamista eritaustaisten asiakkaiden kanssa työskentelyssä tulee vahvistaa koulutuksin ja laadukkaat tulkkauspalvelut tulee turvata; asia on syytä kirjata omaksi kohdaksi strategiaan. Digitaalista asiointia kehitettäessä tulee huomioida se, että sähköinen vahva tunnistautuminen ei ole kaikilla asiakkailla mahdollista. Joillakin asiakasryhmillä on haasteita luku- ja kirjoitustaidossa sekä digitaidoissa. Palveluiden saavutettavuuden suunnittelussa tulee näin ollen muistaa eri asiakasryhmien hyvin erilaiset lähtökohdat sekä se, että selkokielen osaamisen vahvistaminen tukee monikielisen väestön lisäksi myös esimerkiksi ikääntynyttä väestöä.

3E. Varautuminen ja sisäinen turvallisuus?

Hyvinvointialueen ja kuntien varautumisen ja sisäisen turvallisuuden yhteistyön rakenteita ei strategialuonnoksessa ole kuvattu lukuun ottamatta yhteistyöryhmää, jonka toiminta ei ole ilmeisesti vielä käynnistynyt. Odotamme tarkennusta yhteistyön sisällöstä ja rakenteista hyvinvointialueen puolelta. Lohjan kaupungin osalta palvelustrategian jatkovalmistelussa tulee myös huomioida ulkopaikkakuntalaisten ja vapaa-ajan asukkaiden suuri lukumäärä.

4. Läpileikkaavat näkökulmat: Miten arvioitte palvelustrategialuonnoksen sisällön kattavuutta ja tavoitteiden tarkoituksenmukaisuutta hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyön näkökulmasta (esim. digitaaliset palvelut ja ICT-infrastruktuuri, palvelujen verkosto ja toimitilat, tuotantotavat ja hankinta)?

Yleisellä tasolla vaikuttaa asianmukaiselta eikä mikään suoraan vaikuta olevan ristiriidassa Lohjan kaupungin näkökulmasta tarkasteltuna. ICT-toiminnan ja käytössä olevien digipalveluiden vakiintuessa, olisi erittäin tärkeää, että kunnat voisivat hyödyntää tehtyjä ratkaisuja mm. omassa hyte-toiminnassa. Muutoin edelleen vaarana se, että hyvinvointialueella on omat järjestelmät ja kunnat rakentavat vastaavat järjestelmät toiseen kertaan.

5. Muut kysymykset ja kommentit: Millaisia muita hyvinvointialueen ja kuntien väliseen yhteistyöhön liittyviä ja palvelustrategiaa koskevia kysymyksiä tai kommentteja haluatte esittää?

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut on kuvattu alueen osalta strategiassa hyvin. Onnistumisen edellytykset kaipaavat yhteisiä rakenteita yhteisesti valmisteltuna. Kunnan ja hyvinvointialueen tarjoamat palvelut muodostavat kokonaisuuden, joissa myös yhteisesti suunnitelluilla mittareilla on molemminpuolinen hyöty kunnalle ja alueelle. Myös

yhdellä lauseella mainittu kohtaamispaikkatoiminta vaatii syventämistä yhdessä valmistellen, järjestöt ja seurakunnat huomioiden. Toiminnan painopiste on ennaltaehkäisyssä, joka niin ikään vaatii vahvoja yhteisen systeemisen työn rakenteita.

Perhekeskuksen kohdennetuissa palveluissa asiakaslähtöiseen verkostoyhteisyyteen viitataan kunnan peruspalveluiden osalta vielä kevyesti. Kunnilla on loistavia yhteisen työn rakenteita (mm. Lohjalla Latukussa luodut), joiden hyödyntäminen suotavaa yhdyspintarakenteissa.

Palvelustrategia luonnosta arvioitaessa monessa kohtaan esille on noussut se näkökulma, että asiakirjaa on laadittu hyvinvointialueen toimesta. Kunnan rooli on nyt lausuntoa antava. Jatkossa asioiden, palveluiden ja mm. palveluverkon osalta yhteistyötä tulisi tiivistä hyvinvointialueen ja kuntien. Näin varmistetaan se, että alueellisesti ei menetä hyviä käytäntöjä tai luoda malleja, jossa asukkailla ja asiakkailta vaarana pudota kummankin palvelupiirin ulkopuolelle.

Lohjan osalta korostamme vielä ikääntyneiden asumisratkaisuiden merkittävyyttä varsinkin Lohjan kaupungin ikärakenteen osalta. Ikääntyneiden määrä tulee Lohjan osalta kasvamaan merkittävästi ja tämä vaatii nopeita yhteisiä suuntaviivoja ja ratkaisuja.

Lohjan nykyinen kaupunkirakenne on muodostunut viiden kunnan kuntaliitoksen pohjalta. Tämä tarkoittaa, että Lohjan kaupunkiin liittyneissä entisissä kuntakeskuksissa laajoja taajamia, jotka tarvitsevat jatkossakin lähipalveluita. Hyvinvointialueen palvelustrategian liitteessä 2, Palvelujen verkoston skenaariot on kuvattu kolme skenaariota, joissa tarkastellaan erilaisten toimenpiteiden vaikutusta hyvinvointialueen tilakantaan ja tilakustannuksiin, palvelun väestökattavuuteen sekä digi- ja liikkuvien palveluiden rooliin. Palveluiden fyysistä rakennetta pohdittaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota Lohjan alueen maantieteelliseen monimuotoisuuteen sekä siihen, että Lohjan alueella merkittävä osa kuntalaisista asuu keskusta-alueen ulkopuolella. Skenaariomallit 1 ja 2 toimivat Lohjan alueelle parhaiten. Skenaariomalli 3 tarkoittaisi sitä, että suurin osa lohjalaisista turvautuisi joukkoliikenteen toimivuuteen ja siihen, että uudet liikkuvat palvelut saataisiin oikeasti kehitettyä kuntalaisia palveleviksi ja niiden käytettävyys eri asiakasryhmille olisi hyvä. Hyvinvointialueen palvelustrategian tulee perustua ns. päivittäiseen tarpeeseen, ei erityistä osaamista tarvittavat palvelut pitää säilyttää lähipalveluina ja hoitaa taloudellisesti tehokkaasti. Strategiassa tulee myös määritellä lähipalvelut, alueelliset palvelut ja keskitetyt palvelut.

Strategian pohjalta nousee huoli siitä, millä tavoin digi- ja etäpalveluissa huomioidaan niin pikkulapsiperheiden kuin ikäihmisten mahdollisuudet saavuttaa palvelut. Myös kouluikäisten kohdalla palveluiden jalkautumista lasten ja nuorten oppimisympäristöön pitäisi tehostaa mahdollisen supistamisen sijaan (mm. Lasten ja nuorten mt-palvelut). Palveluiden voimakkaalla keskittämisellä vaikutetaan negatiivisesti myös alueen vetovoimaisuuteen.

Kiitämme mahdollisuudesta lausunnon antamiseen. Toivomme myös, että kunnat saavat koosteen annetuista lausunnoista ja kuvauksen siitä, millä tavoin ne tulevat vaikuttamaan palvelustrategiaan. Lisäksi toivomme, että jatkossa lausuntojen antamiseen varataan kunnille enemmän aikaa.

Yhteenvetosivu: Kysely Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategiasta

Tässä kyselyssä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue pyytää lausuntoja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategialuonnoksesta. Lausunto pyydetään antamaan seuraavien osa-alueiden osalta:

1. Strateginen yhteentoimivuus
2. Yhteistyö yleisesti
3. Yhteistyön eri osa-alueet tarkemmin
4. Läpileikkaavat näkökulmat ja tavoitteet
5. Muut kysymykset ja kommentit

Lausunto tulee jättää tämän kyselyn kautta. Lisäksi lausunnon yhteenveto on toimitettava pdf-muodossa pöytäkirjaotteen tai päätösotteen liitteenä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kirjaamoon (kirjaamo@luvn.fi) **18.9.2023 klo 16:15 mennessä** otsikolla "X-kunnan lausunto palvelustrategialuonnoksesta, 312/00.01.02/2023".

Kunta

Lohja

Lausunnon antajan nimi

Mikäli lausunnon on antanut toimielin, merkitään toimielimen kokouspäivämäärä ja pykälä.

Lohjan kaupunginhallitus 18.9.2023 § 330

Toimielimen päätöspöytäkirjaote

Huom: Tähän voit liittää mahdollisen otteen päätöspöytäkirjasta, mikäli sellainen on saatavilla. Huomioithan, että lisäksi ote päätöspöytäkirjasta on toimitettava yhdessä lausunnon yhteenvedon kanssa (pdf-muodossa) Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kirjaamoon (kirjaamo@luvn.fi) 18.9.2023 klo 16:15 mennessä otsikolla "kunnan lausunto palvelustrategialuonnoksesta, 312/00.01.02/2023".

Liitetiedoston koko voi olla korkeintaan 50 megatavua.

Yhteyshenkilön nimi

Johanna Repola

Yhteyshenkilön sähköpostiosoite

johanna.repola@lohja.fi

1. Strateginen yhteentoimivuus: Miten arvioitte Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategialuonnoksen ja kunnan strategian ja tavoitteiden yhteentoimivuutta?

Lohjan kaupunkistrategian ja Länsi-Uudenmaan palvelustrategialuonnoksen tavoitteet ovat yhdensuuntaisia, eikä niissä ole mitään merkittäviä ristiriitoja. Asukas- / asiakaslähtöisyys ja osallisuus ovat yhteisiä tavoitteitamme, samoin uudistuminen ja nykyisten tekemisten tapojen haastaminen. Vastuullisuus ja yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen sekä digitaalisen asiointin kehittäminen löytyvät myös yhteisistä arvoista ja tavoitteista. Toivomme jatkossa, että lausunolla olevaa palvelustrategialuonnosta tehdään yhteistyössä kuntien kanssa. Strategista yhteistyötä voidaan lisätä mm. viestinnän osalta.

2. Yhteistyö yleisesti: Miten onnistuneesti palvelustrategialuonnos ottaa huomioon hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyön alueet ja rakenteet?

Hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyön alueita ja rakenteita on kuvattu palvelustrategialuonnoksessa erittäin niukasti. Yhteistyön muodot ja niitä tukevat rakenteet olisi hyvä kirjata selvemmin palvelustrategiaan. Palvelustrategiassa on kuvattu asukkaiden, henkilöstön, luottamushenkilöiden ja keskeisimpien kumppaneiden osallistaminen palvelustrategian laadintaan. Tällä hetkellä kuntien rooli strategisena kehittäjänä tai yhteistyökumppanina kaipaisi vahvistusta. Jatkossa olisi hyvä liittää myös Länsi-Uudenmaan kuntia yhteiseen kehittämiseen.

Kuntien luodut ja toimivat rakenteet on hyvä huomioida palvelustrategian jatkotyöstämisessä. Riskinä on, että yhdenmukaistamisen myötä ei tunnisteta kunnissa jo olevia tehokkaita ja asukaslähtöisiä palvelukokonaisuuksia, esimerkiksi mm. Nuorisokeskustoiminnan perheneuvolapalveluiden vähentyminen. Palvelustrategian jatkotyöstämisessä on myös huomioitava se, että hyvinvointialueella on alueellisia eroja ja näin ollen myös erilaisia palvelutarpeita. Näemme, että mahdollisen yhdenmukaistamisen riskinä on myös se, että toimiviksi havaittuja käytänteitä "tasoitellaan" tai pahimmassa tapauksessa niistä luovutaan.

Palveluiden järjestämisen periaatteet (kustannustehokkuus, luovuus, anna asiakkaan valita, vahvasta perustasoa, digitalisoi, anna vastuuta) suuntaa kohti oikeita palveluja oikeaan aikaan. Toimintamalli on hyvä ja tällä varmistetaan vähentyvien resurssien oikea kohdentaminen.

Lohjalla yhteistyötä on rakennettu mm. Lapset SIB-ohjelman rakenteissa, nepsyoireisten lasten ja nuorten tukemiseen monitoimijaisessa yhteistyössä sekä nuorisokeskustoiminnassa. Näiden yhteisten rakenteiden jatkumisen turvaaminen tulisi nähdä koko alueelle hyödyllistä yhteistä vaikuttavuusdataa tuottavana. Kuten strategialuonnoksessa hyvinvointialueen palvelujen osalta todetaan, perustason palvelujen vahvistaminen tuottaa pitkällä aikajänteellä kustannussäästöjä.

3. Yhteistyöalueet tarkemmin: Miten arvioitte palvelustrategialuonnoksen sisällön kattavuutta ja tavoitteiden tarkoituksenmukaisuutta hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyön näkökulmasta seuraavien yhteistyöalueiden osalta:

3A. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen?

Palvelustrategialuonnoksessa mainitaan palvelujen painopisteen siirtäminen varhaisemman tuen ja ennalta ehkäisevien palvelujen suuntaan. Tämä sisältänee myös lakisääteisesti sekä hyvinvointialueille että kunnille kuuluvan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävät. Toisaalla luonnoksessa mainitaan, että hyvinvointialue jatkaa hyvää yhteistyötä kuntien kanssa hyvinvointia edistävien palvelujen tarjoamisessa. Yhteistyön sisältöä tai rakenteita ei kuitenkaan tarkemmin kuvata. Nämä rakenteet ja toimintamallit tulee suunnitella pikaisesti ja kirjata konkreettisesti palvelustrategiaan. Jotta vahvasti yhdyspintatyötä vaativaa yhteistä Hyte-toimintaa olisi mahdollista toteuttaa laadukkaasti, olisi sen tavoitteiden ja rakenteiden auki kirjoittaminen erittäin tärkeää. Tärkeää olisi myös kuvata yhteistyörakenteet alueen ja kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palveluita täydentävien kolmannen sektorin ja yms. järjestöjen osalta. Lisäksi olisi hyvä kuvata, miten järjestöjen toimintaedellytyksiä tullaan hyvinvointialueen toimesta tukemaan.

Digitaalisten palvelujen kehittäminen nousee palvelustrategiassa suureen rooliin. Jotta digipalvelujen hyödyntäminen olisi mahdollisimman monen saavutettavissa, toivomme panostusta myös digitaalisten palvelujen kehittämisessä yhteistyössä hyvinvointialueen ja kuntien kanssa. Lohja on kaupunkina mielellään mukana digipalvelujen pilotoinnissa sekä liikkuvien palveluiden (esim. liikkuva sairaanhoito-/lääkäripalvelu, kotisairaala, liikkuvampi ja monipuolisempi hammashuolto jne.) kehittämisessä.

Palvelujen kehittämisessä tulisi huomioida, että keskeisimmät digipalvelut olisivat tarjolla usealla kielellä ja ne toimisivat myös mobiilialustalla.

Digitaalisten palvelujen hyödyntäminen tai yhteiskäyttö kunnan hyte-toiminnan näkökulmasta (esim. sosiaalinen hyvinvointi, yksinäisyyden vähentäminen) olisi hyödyllistä. Esimerkiksi ikääntyneiden kotona asumisen tuen palveluiden toteuttamisessa ensisijaisesti etäpalveluina tulisi huomioida myös sosiaalisen kanssakäymisen tarve.

Näemme lisäksi, että digitaalisten palveluiden kehittämisen rinnalla on tärkeää säilyttää myös fyysiset lähipalvelut alueellisesti kattavana. Lohjan kaupunki on maantieteellisesti laaja alue ja lähipalvelut ovat tärkeitä monille asiakasryhmille.

Ikääntyneiden palveluissa tavoitteeksi esitettiin yli 75-vuotiaiden omaishoitoon ohjautumisen määrän kasvattamista nykyisestäään. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta olisi tärkeää huomioida myös lisääntyvien omaishoitajien tuen tarpeen kasvu.

Lohjan toteaa myös, että palvelustrategiassa on oikeasti nostettu esille ikääntyneiden asumistarpeet ja ratkaisu. Strategiassa on hyvin todettu, että oman tuotannon vahvistaminen voi paikoin mahdollistaa vahvemman neuvotteluaseman palvelujen järjestämistä. Lohja osalta ikääntyneille suunniteltu Pentinkulman palvelutalon toteutusratkaisut ovat valmiina ja nopeastikin eteenpäin vietävissä. Asian edistäminen vaatii tehokasta yhteistoimintaa ja keskustelua suuntaviivoista.

Yksittäisten suunnitelmien ja strategioiden tasolla mm. Lohjan hyvinvointisuunnitelmat ja Lohjan lasten ja nuorten ehkäisevän päihdetyön strategia pohjautuvat vahvasti kunnan ja hyvinvointialueen palveluiden yhdyspintoilla tehtävään yhteistyöhön. Tulevaisuudessa olisi varmistettava strategian tavoitteiden mitattavuus avoimella tiedonkululla ja verkostoyhteistyöllä.

3B. Sivistystoimi?

Palvelustrategialuonnoksessa on kuvattu sivistystoimen ja hyvinvointialueen yhteistyöalueita, mutta yhteistyön tavat ja tavoitteet tulee kuvata tarkemmin.

Palvelupolkujen kuvaaminen ja asiakasohjauksen periaatteet ovat keskeisiä yhteistä valmistelua vaativia asioita, siinä lapsia, nuoria ja huoltajia kohtaavilla tahoilla on varhaiskasvatuksessa ja kouluissa iso rooli. Palveluiden suunnittelun ja vaikuttavuuden arvioinnissa tulisi saada lapset, nuoret ja perheet osallisiksi. Toivoimme jatkossa yhä tiiviimpää yhteistyötä sivistystoimen ja hyvinvointialueen välillä.

Yksilöllisen opiskeluhoillon laadukas toiminta tulee turvata koko alueella. Opiskeluhoillon toiminnan tulee olla lakisääteisten mitoitusten mukainen. Opiskeluhoillon mitoitusten laadinnassa tulee huomioida myös jatkossa paikalliset ominaispiirteet ja mm. oppilaitosten etäisyydet. Psykologi- ja kuraattoripalvelut varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa tulisi saattaa lain edellyttämälle tasolle. Palvelut tulisi suunnitella asiakkaan näkökulmasta yhdenvertaiseksi jatkumoksi. Kokonaisuudessaan painopistettä tulee kääntää vahvemmin yhteisöllisen opiskeluhoillon suuntaan, vähentämättä resurssia yksilötyöstä.

3C. Työllisyys?

Palvelustrategiassa on aikuisten sosiaalipalveluiden yhteydessä tunnistettu hyvinvointialueen rooli työllisyydenhoidossa, strategiaan on nimetty hyvinvointialueen tunnistamat keskeiset yhteistyökumppanit. Toiminnan tavoitteeksi on nostettu työnjaon selkeys ja yhteistyörakenteiden luominen. Strategiassa on myös huomioitu tulevat työllisyysalueet, jotka tulevat TE24-uudistuksen myötä olemaan hyvinvointialueiden keskeinen yhteistyökumppani.

Strategian kirjaukset selkeästä työnjaosta ja yhteistyörakentamisesta ovat sinänsä hyviä, mutta koska strategiassa ei konkretisoida sisältöä enempää, jää strategia työllisyyden näkökulmasta varsin yleiselle tasolle. Hyvinvointialueella on työllisyydenhoidon rajapintojensa kautta merkittävä rooli ja mahdollisuus vaikuttaa alueensa työllisyystilanteeseen. Tämän toiminnan kuvaaminen olisi tärkeää myös kunnan näkökulmasta.

Tiivistetysti palvelustrategia vaikuttaa työllisyyden edistämisen näkökulmasta oikeansuuntaiselta, mutta suunnitelmaa sekä sen onnistumista voisi konkretisoida. Työllisyyden osalta myös lakisääteiset yhteistyöpinnat (etenkin TYP) voisi nostaa selkeämmin toiminnan tavoitteiksi.

3D. Maahanmuutto ja kotoutuminen?

Palvelustrategiassa kuvataan muutosta monikielisen ja -kulttuurisen väestön osalta. Strategiassa on myös tuotu esiin, että monikielinen ja -kulttuurinen väestö on sisäisesti moninaista: maahantulon syyllä sekä kieliryhmällä voi olla vaikutusta siihen, kuinka hyvin palvelut tunnetaan, kuinka herkästi niihin hakeudutaan ja mitä kynnyksiä palveluihin hakeutuessa kohdataan.

Asiakastavoitteita koskevassa kohdassa on asetettu hyvä tavoite: palveluiden yli- ja alikäyttöä tunnistetaan, ja palvelut pyritään kohdentamaan oikein. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön osaamista eritaustaisten asiakkaiden kanssa työskentelyssä tulee vahvistaa koulutuksin ja laadukkaat tulkkauspalvelut tulee turvata; asia on syytä kirjata omaksi kohdakseen strategiaan. Digitaalista asiointia kehitettäessä tulee huomioida se, että sähköinen vahva tunnistautuminen ei ole kaikilla asiakkailla mahdollista. Joillakin asiakasryhmillä on haasteita luku- ja kirjoitustaidossa sekä digitaidoissa. Palveluiden saavutettavuuden suunnittelussa tulee näin ollen muistaa eri asiakasryhmien hyvin erilaiset lähtökohdat sekä se, että selkokielen osaamisen vahvistaminen tukee monikielisen väestön lisäksi myös esimerkiksi ikääntyntä väestöä.

3E. Varautuminen ja sisäinen turvallisuus?

Hyvinvointialueen ja kuntien varautumisen ja sisäisen turvallisuuden yhteistyön rakenteita ei strategialuonnoksessa ole kuvattu lukuun ottamatta yhteistyöryhmää, jonka toiminta ei ole ilmeisesti vielä käynnistynyt. Odotamme tarkennusta yhteistyön sisällöstä ja rakenteista hyvinvointialueen puolelta. Lohjan kaupungin osalta palvelustrategian jatkovalmistelussa tulee myös huomioida ulkopaikkakuntalaisten ja vapaa-ajan asukkaiden suuri lukumäärä.

4. Läpileikkaavat näkökulmat: Miten arvioitte palvelustrategialuonnoksen sisällön kattavuutta ja tavoitteiden tarkoituksenmukaisuutta hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyön näkökulmasta (esim. digitaaliset palvelut ja ICT-infrastruktuuri, palvelujen verkosto ja toimitilat, tuotantotavat ja hankinta)?

Yleisellä tasolla vaikuttaa asianmukaiselta eikä mikään suoraan vaikuta olevan ristiriidassa Lohjan kaupungin näkökulmasta tarkasteltuna. ICT-toiminnan ja käytössä olevien digipalveluiden vakiintuessa, olisi erittäin tärkeää, että kunnat voisivat hyödyntää tehtyjä ratkaisuja mm. omassa hyte-toiminnassa. Muutoin edelleen vaarana se, että hyvinvointialueella on omat järjestelmät ja kunnat rakentavat vastaavat järjestelmät toiseen kertaan.

5. Muut kysymykset ja kommentit: Millaisia muita hyvinvointialueen ja kuntien väliseen yhteistyöhön liittyviä ja palvelustrategiaa koskevia kysymyksiä tai kommentteja haluatte esittää?

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut on kuvattu alueen osalta strategiassa hyvin. Onnistumisen edellytykset kaipaavat yhteisiä rakenteita yhteisesti valmisteltuna. Kunnan ja hyvinvointialueen tarjoamat palvelut muodostavat kokonaisuuden, joissa myös yhteisesti suunnitelluilla mittareilla on molemminpuolinen hyöty kunnalle ja alueelle. Myös yhdellä lauseella mainittu kohtaamispaikkatoiminta vaatii syventämistä yhdessä valmistellen, järjestöt ja seurakunnat huomioiden. Toiminnan painopiste on ennaltaehkäisyssä, joka niin ikään vaatii vahvoja yhteisen systemisen työn rakenteita.

Perhekeskuksen kohdennetuissa palveluissa asiakaslähtöiseen verkostoyhteistyöhön viitataan kunnan peruspalveluiden osalta vielä kevyesti. Kunnilla on loistavia yhteisen työn rakenteita (mm. Lohjalla Latukussa luodut), joiden hyödyntäminen suotavaa yhdyspintarakenteissa.

Palvelustrategia luonnosta arvioitaessa monessa kohtaan esille on noussut se näkökulma, että asiakirjaa on laadittu hyvinvointialueen toimesta. Kunnan rooli on nyt lausuntoa antava. Jatkossa asioiden, palveluiden ja mm. palveluverkon osalta yhteistyötä tulisi tiivistä hyvinvointialueen ja kuntien. Näin varmistetaan se, että alueellisesti ei menetä hyviä käytäntöjä tai luoda malleja, jossa asukkailla ja asiakkailta vaarana pudota kummankin palvelupiirin ulkopuolelle.

Lohjan osalta korostamme vielä ikääntyneiden asumisratkaisuiden merkittävyyttä varsinkin Lohjan kaupungin ikärakenteen osalta. Ikääntyneiden määrä tulee Lohjan osalta kasvamaan merkittävästi ja tämä vaatii nopeita yhteisiä suuntaviivoja ja ratkaisuja.

Lohjan nykyinen kaupunkirakenne on muodostunut viiden kunnan kuntaliitoksen pohjalta. Tämä tarkoittaa, että Lohjan kaupunkiin liittyneissä entisissä kuntakeskuksissa laajoja taajamia, jotka tarvitsevat jatkossakin lähipalveluita. Hyvinvointialueen palvelustrategian liitteessä 2, Palvelujen verkoston skenaariot on kuvattu kolme skenaariota, joissa tarkastellaan erilaisten toimenpiteiden vaikutusta hyvinvointialueen tilakantaan ja tilakustannuksiin, palvelun väestökattavuuteen sekä digi- ja liikkuvien palveluiden rooliin. Palveluiden fyysistä rakennetta pohdittaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota Lohjan alueen maantieteelliseen monimuotoisuuteen sekä siihen, että Lohjan alueella merkittävä osa kuntalaisista asuu keskusta-alueen ulkopuolella. Skenaariomallit 1 ja 2 toimivat Lohjan alueelle parhaiten. Skenaariomalli 3 tarkoittaisi sitä, että suurin osa lohjalaisista turvautuisi joukkoliikenteen toimivuuteen ja siihen, että uudet liikkuvat palvelut saataisiin oikeasti kehitettyä kuntalaisia palveleviksi ja niiden käytettävyys eri asiakasryhmille olisi hyvä. Hyvinvointialueen palvelustrategian tulee perustua ns. päivittäiseen tarpeeseen, ei erityistä osaamista tarvittavat palvelut pitää säilyttää lähipalveluina ja hoitaa taloudellisesti tehokkaasti. Strategiassa tulee myös määritellä lähipalvelut, alueelliset palvelut ja keskitetyt palvelut.

Strategian pohjalta nousee huoli siitä, millä tavoin digi- ja etäpalveluissa huomioidaan niin pikkulapsiperheiden kuin ikäihmisten mahdollisuudet saavuttaa palvelut. Myös kouluikäisten kohdalla palveluiden jalkautumista lasten ja nuorten oppimisympäristöön pitäisi tehostaa mahdollisen supistamisen sijaan (mm. Lasten ja nuorten mt-palvelut). Palveluiden voimakkaalla keskittämisellä vaikutetaan negatiivisesti myös alueen vetovoimaisuuteen.

Kiitämme mahdollisuudesta lausunnon antamiseen. Toivomme myös, että kunnat saavat koosteen annetuista lausunnoista ja kuvauksen siitä, millä tavoin ne tulevat vaikuttamaan palvelustrategiaan. Lisäksi toivomme, että jatkossa lausuntojen antamiseen varataan kunnille enemmän aikaa.